

Orientacions, eines i recursos per l'atenció a la diversitat

Normativa de referència

- LLEI 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (LEC).
- DECRET 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius (DAC).
- DECRET 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària.
- DECRET 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.

XTEC – Mesures i organització

Tema	Adreça web
Diversitat	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/
Inclusió	http://www.xtec.cat/monografics/inclusio/index.html
Plans individualitzats (PI)	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/centreseducatius/suports/plans/index.html
Programa intensiu de millora (PIM)	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/pim/
Suport Escolar Personalitzat (SEP)	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/sep/
Estratègies metodològiques	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/aula/
Organització del centre	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/centreseducatius/

XTEC – Alumnes

Tema	Adreça web
Dislèxia	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/alumnes/tap/index.html
TDA-H	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/alumnes/trastorns/tdah/index.html
Altes Capacitats	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/alumnes/altescapacitats/index.html
Conducta problemàtica	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/alumnes/trastorns/conducta/index.html
Síndrome de Tourette	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/alumnes/trastorns/gilles/index.html
Altres	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/alumnes/

XTEC – altres recursos

Tema	Adreça web
(atdiv-udasoc)Unitats Dep. Acció Social	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/acciosocial/
Aula	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/aula/
Inclusió digital	http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat/inclusiodigital/
.....	

XTEC – Disseny universal de l'aprenentatge

Tema	Adreça web
Pautes per la introducció al currículum: DUA 2.0	http://www.educadua.es/doc/dua/dua_pautas_intro_cv.pdf
Questionari per educadors	http://www.educadua.es/doc/dua/dua_pautas_lista_comprobacion.pdf
Esquema resum	http://www.educadua.es/doc/dua/dua_pautas_esquema_resumen.pdf
DUA 1.0	http://web.uam.es/personal_pdi/stmaria/sarrio/DOCENCIA/ASIGNATURA%20BASIS/LECTURAS%20ACCESIBLES%20Y%20GUIONES%20DE%20TRABAJO/Diseño%20Universal%20de%20Aprendizaje.pdf
....	

DOCUMENT d'ORIENTACIÓ

Recull i resumeix
tots els recursos,
eines, mesures,
estratègies que es
poden utilitzar des
del centre.

De l'escola inclusiva al sistema inclusiu: contingut del document.

1

Una
escola
per a
tothom

2

Del PEC a
la proposta
pedagògica
del centre:
organització
i gestió del
currículum
i de les
mesures
educatives

3

Comunitat
educativa
i obertura
a l'entorn

4

Itineraris
personalitzats
i escolarització

5

Treball
en xarxa

6

Elements
per a la
reflexió i
l'autoavaluació de
centres

1.1.

L'atenció educativa a tots els alumnes.

L'atenció educativa a tots els alumnes ha de ser cultura de centre.

- Partir d'un **currículum per tothom** i d'un **PEC** que planifica estratègies metodològiques i organitzatives que garanteixen l'organització i l'aprenentatge de tots els alumnes.
- Preveure tot el recorregut pel sistema educatiu i que garanteix la coherència entre totes les etapes, des de l'educació infantil fins a l'educació postobligatòria

Principis

- La diversitat és fet universal.
- El sistema inclusiu dóna resposta a tots els alumnes.
- Personalització de l'aprenentatge segons les potencialitats de cada alumne. Un disseny per a tothom.
- L'equitat i la igualtat d'oportunitats, dret de tots els alumnes a rebre una educació integral i amb expectatives d'èxit.
- Participació i coresponsabilitat per construir un projecte comú a partir del diàleg, la comunicació i el respecte.
- Formació del professorat per promocionar oportunitats de creixement col·lectiu i per desenvolupar projectes educatius compartits.

1.2.

Cultura, polítiques educatives i pràctiques inclusives

Creences, valors i conviccions de la comunitat educativa

En la cultura

Per crear cultura inclusiva: necessari el diàleg dins l'escola i amb l'entorn, per promoure una comunitat educativa acollidora i col·laboradora, i que valora a tots i cadascun dels alumnes, a la vegada que crea al seu voltant altes expectatives d'èxit.

PEC

Organització de centre

En les polítiques

Per organitzar de manera adequada els recursos i garantir l'atenció a la diversitat des de projectes educatius que considerin l'acollida i la participació dels alumnes i les seves famílies.

NOFC, PGA, Projecte convivència, Pla d'atenció a la diversitat, Pla d'acollida

Planificació d'activitats d'aprenentatge

En les pràctiques inclusives

Per orquestrar el procés d'aprenentatge i promoure projectes educatius flexibles que comptin amb la coresponsabilitat de tots els equips docents, i organitzar activitats d'aula que afavoreixin l'autonomia i l'aprenentatge col·laboratiu entre els alumnes.

Acords pedagògics, projectes, programacions, metodologia, activitats, coordinació.

2.

Del projecte educatiu a la proposta pedagògica del centre

“Els suports han de ser per adaptar l’escola a l’alumne i no l’alumne al sistema.”

Muntaner (2000)

2.1.

Projectes educatius per a tot l'alumnat

- Els documents que formen el **PEC**, redactats i utilitzats de manera conscient i participativa, esdevenen eines eficaces per permetre als centres un exercici responsable de l'autonomia i elaborar una proposta pedagògica per atendre a tots els alumnes.
- El **PdD** ha de desenvolupar i aplicar el **PEC**, o modificar-lo si s'ha d'actualitzar, i:
 - concretar l'estructura organitzativa
 - Exercir l'autonomia en la gestió dels recursos humans formulant propostes sobre la definició de llocs de treball docents que puguin impulsar el **PEC**.

2.2.

Un model per orientar Projectes Educatius per a tots: El disseny universal d'aprenentatge (DUA)

- En el **PEC**: valors, criteris i acords pedagògics
- En el **PdD**: organització i coordinació
- A les **programacions d'aula**: activitats amb materials i metodologia
- En l'**avaluació**: objectius individualitzats, criteris, rúbriques

Xarxes de reconeixement ² Què aprenem?	Xarxes estratègiques ³ Com aprenem?	Xarxes afectives ¹ Per què aprenem?
		

Proporcionar múltiples maneres de representació:

Percepció
Llenguatge, expressió i símbols
Comprensió

Proporcionar múltiples maneres per l'acció i l'expressió:

Acció física
Expressió i comunicació
Funcions executives

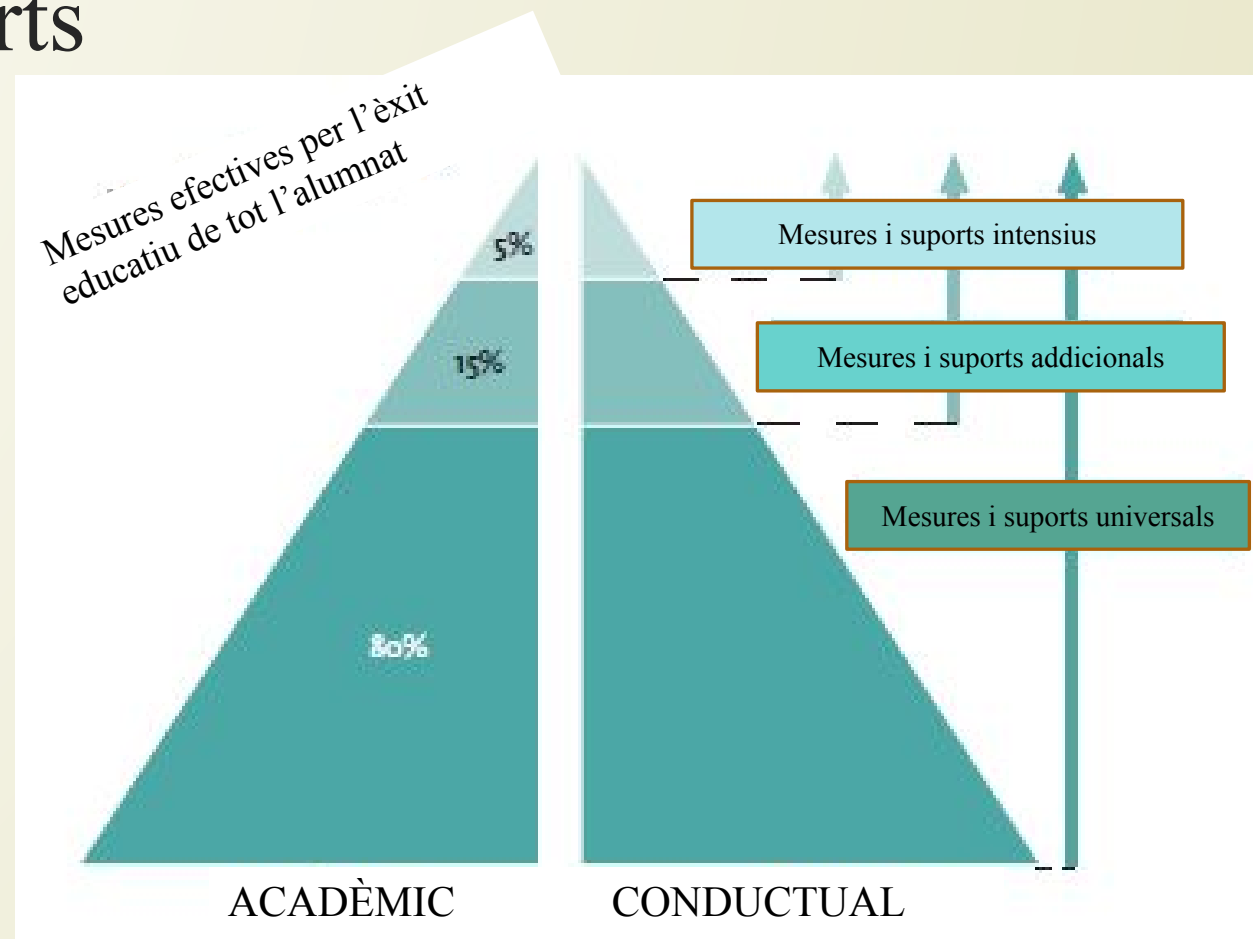
Proporcionar múltiples maneres de comprometre's:

Captar l'interès
Mantenir l'esforç i la persistència
Autoregulació

2.3.

Resposta de la intervenció: intensitat de mesures i suports

- Observació del progrés i necessitats dels alumnes: identificació i intervenció precoç.
- Planificació de mesures i suports adequats per a cadascú per millorar el nivell competencial
- Avaluació de l'efectivitat de la intervenció segons el progrés de l'alumne.
- Atenció educativa universal de qualitat

2.3.

Mesures i suports

1. Mesures i suports universals
2. Mesures i suports addicionals
3. Mesures i suports intensius.

Mesures → accions i actuacions organitzades pels centres per reduir barreres de l'entorn educatiu, prevenir les dificultats d'aprenentatge i assegurar l'ajustament entre les capacitats de l'alumnat i el context d'aprenentatge.

Suports → Recursos personals, materials i tecnològics i ajuts contextuais i comunitaris per aconseguir que les mesures siguin efectives.

1. 100% de l'alumnat

2. Alumnat en situació de risc o amb necessitats temporals

3. Alumnat pel qual és insuficient les mesures universals i addicionals

2.3.1

Mesures i suports universals

Per a tots els alumnes del centre:

Per permetre flexibilitzar el context d'aprenentatge

Per proporcionar a l'alumnat estratègies que minimitzin les barreres de l'entorn

Per garantir la convivència i el compromís

De centre:

- Estructura flexible de centre
- Ensenyament col·laboratiu
- Pla d'atenció a la diversitat
- Projectes d'educació emocional, ed. en valors, servei comunitari, ...
- Grups heterogenis

- Equip directiu
- Claustre

PEC, NOFC, Projectes, Projecte de convivència, Pla d'acollida de professorat i alumnat, PGA PAT

Responsables

- Docent
- Equip docent, cicle

Documents

Acords curriculars, Programacions d'aula
PGA

D'aula:

- Aprenentatge cooperatiu
- Resolució participativa de problemes i conflictes
- Docència compartida, tutoria entre iguals, racons, treball en petits grups, assemblees, debats
- Entrenament de l'habilitat comunicativa i expositiva
- Treball interdisciplinari ...

2.3.2

Mesures i suports addicionals

Vinculades a les mesures i suports universals. Ajusten la resposta educativa les necessitats detectades a alguns alumnes. Té caràcter: **Preventiu - Focalitzat - Temporal**

- SEP
- PIM
- Els programes de diversificació curricular (PDC)
- L'aula d'acollida / El suport lingüístic i social
- proj. Promoció del poble gitano
- Atenció domiciliària
- Aules hospitalàries
- Hospitals de dia per adolescents
- Unitats docents de centres educatius del Departament de Justícia
- Unitats docents en centres de la DGAIA

Documents:
PEC,
NOFC,
Pla d'atenció a la diversitat,
PGA,
Programacions d'aula,
PI (si escau)

Detecció:
Tutor, equip docent

Coordinació:
CAD

Aplicació:
Tots els docents

Orientació:
MALL/MEE
Tutor AA
Psicopedagog/o rientador

2.3.3

Mesures i suports intensius

Específics per **alumnes amb NEE**, adaptats a la seva **singularitat**, accions **d'alta intensitat i llarga durada**.

L'aplicació de qualsevol mesura ha de cercar la **màxima participació de l'alumne en situacions educatives del centre i de l'aula** i ha de vincular-se a les mesures i suports universals i addicionals previstos al centre.

Avaluació
psicopedagògica
EAP

Elaboració **PI**
Tutor

Aplicació de mesures
i suports:
MEE/MALL,
Psicopedagog,
especialistes

Documents:

NOFC, PGA, Pla d'atenció a la diversitat, Dictamen o informe EAP, PI

**També es consideren
mesures i suports
intensiu:**

- Les USEE
- Les unitats d'audició i llenguatge (UAL)
- Les UEC
- Les aules integrals de suport (AIS/UME/UTE)
- Els CEE proveïdors de serveis i recursos (CEEPSIR)
- Els CEE

2.4.

Identificació del es necessitats específiques del suport educatiu

TUTOR

- Avaluació aprenentatge:
- aplicació dels criteris d'avaluació
 - Detecció de NE

CENTRE/CAD

- Presa de decisions d'atenció a la diversitat
- Gestió de demandes d'av. Psicopedagògica.

EAP

- Avaluació psicopedagògica
- Reflexió conjunta amb centre (CAD), família i alumne
- Previsió de la revisió i actualització

CAD

- Presa de decisions d'AD
- Impuls de l'elaboració del PI
- Previsió de la seva revisió i/o actualització

PEC, NOFC, Pla d'Atenció a la diversitat:
Cal preveure: la detecció de NE, els circuits i protocols que se seguiran, les responsabilitats, la presa de decisions, funcionament de la CAD ...

Finalitat de l'av. Psicopedagògica:
Identificar fortaleses i competències de l'alumne, les barreres que dificulten l'aprenentatge i orientar la presa de decisions.

2.5.

Alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu

Segons el tipus de necessitats i atenció:

- a) Alumnes amb necessitats educatives especials
- b) Alumnes d'incorporació tardana
- c) Alumnes amb necessitats específiques derivades de situacions socioeconòmiques especialment desfavorides

Sistema inclusiu significa:

- Identificar i avaluar necessitats específiques dels alumnes considerant el funcionament de l'alumne en el seu context.
- La descripció de les necessitats de suport basat en les fortaleses i competències de l'alumne
- Designar i definir categories de suport educatiu.
- Mirada centrada en l'entorn de l'alumne i no en el dèficit

l'article 81 de la Llei d'educació estableix que els *PE dels centres* han de considerar els elements curriculars, metodològics i organitzatius **per a la participació de tots els alumnes en els entorns escolars ordinaris, independentment de llurs condicions i capacitats.**

2.6.

El Pla Individualitzat (PI)

Què és?

Document que recull les reflexions i la presa de decisions dels equips docents —amb la col·laboració de la família— sobre la planificació de mesures, actuacions i suports per donar resposta a situacions singulars i complexes de determinats alumnes.

Per a qui?

Alumnes que les mesures universals són insuficients per assolir les CB de l'etapa i els cal mesures intensives.
Excepcionalment, també un pla individualitzat per aquells alumnes que per assolir les CB requereixin mesures addicionals.

El PI és prescriptiu per alumnes:

- amb necessitats educatives especials.
- nouvinguts: incorporació tardana i/o suport lingüístic.
- que no poden assistir a l'escola regularment (educació bàsica).
- que compaginen estudis d'ESO o BAT amb música, dansa, esport, batxillerats d'altres països o estades a l'estranger.
- Que se'ls hi modifica la durada de l'etapa.

Què contindrà com a mínim.

- Les prioritats educatives i les adaptacions.
- Els coneixements i les habilitats que s'han d'avaluar.
- Les orientacions per l'adaptació de les activitats d'aula (activitats, materials, suports...).
- Com a mínim els criteris d'avaluació de les àrees o àmbits diferents als del nivell on estan especificant a quin nivell pertanyen.
- Els suports i les adaptacions necessaris en diferents contextos escolars, els emplaçaments on estarà i els docents que se'n faran càrrec.

Qui elabora el PI i en fa el seguiment:

- **El tutor** amb la col·laboració de l'equip docent —i, si escau, amb el suport dels serveis educatius—. Actua com a principal interlocutor amb la família, que col·labora en l'elaboració dels acords presos al PI i en el seguiment.
- **la CAD** dona el vist i plau al PI
- **La direcció** del centre aprova els PI i facilita la coordinació i col·laboració dels professionals que intervenen.

3.

Comunitat educativa i obertura a l'entorn

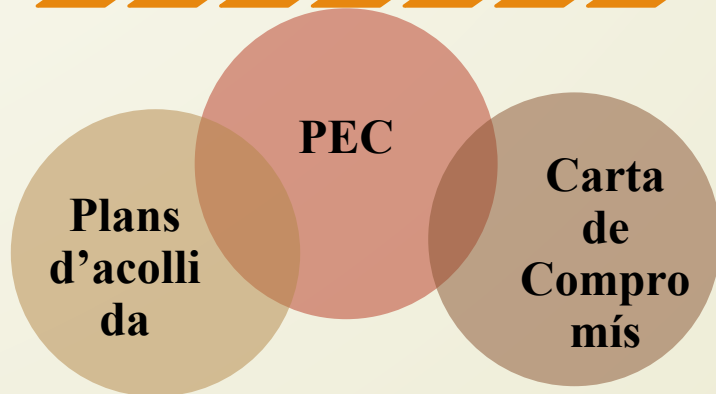
La creació de valors inclusius en el si de la comunitat educativa depèn de l'actitud compromesa, cooperadora i còmplice de tots els agents educatius.

- **LA COMUNITAT EDUCATIVA**

Docents i professionals de suport educatiu.

Coresponsabilitat de l'alumne i la família en els processos educatius

Eines de participació, compromís i col·laboració de alumne, família i centre.

- **OBERTURA A L'ENTORN**

- El context afecta l'èxit acadèmic
- Per potenciar l'èxit educatiu hem de considerar centres i famílies en el seu entorn.
- Necessari el treball en xarxa.

Plans educatius d'entorn

Altres plans socioeducatius: plans de barri, municipi, comarcals...

4.1.

Itineraris personalitzats des de l'educació infantil a la transició de la vida adulta

Un sistema educatiu inclusiu ha de preveure tot el recorregut dels alumnes pel sistema educatiu: Sobretot per alumnes amb necessitat de suport educatiu.

Educació Infantil

Educació Primària

Educació Secundària

Educació Postobligatòria

Personalització de mesures

L'itinerari formatiu, els suports, les mesures, les orientacions educatives i laborals han de constar a l'expedient de l'alumne

Itineraris personalitzats en funció de la intensitat de suport que necessita cada alumne:

- Els centres educatius poden organitzar mesures flexibilitzadores de la formació professional.
- Per l'alumnat escolaritzat en centres ordinaris amb suports d'alta intensitat i CEE (PFI, IFE).
- Per alumnat amb NEE escolaritzats en CEE (acreditació de competències).

4.2.

Escolarització

Tots els alumnes s'escolaritzen en centres ordinaris i, excepcionalment, en centres d'educació especial.

El procés d'accés a llocs escolars es regeix per l'equitat, la inclusió, el foment de la cohesió social i respecte al dret d'elecció de centre dins l'oferta educativa disponible a cada moment.

Procediment d'escolarització d'alumnes amb necessitats educatives especials:

- L'**EAP** facilitar la informació, l'acompanyament, l'assessorament necessaris a les famílies per valorar les opcions d'escolarització en el marc dels recursos existents. L'**EAP** elabora dictamen d'escolarització.
- **DT** fa resolució d'escolarització.
- Si la família hi està d'acord s'informa al centre i es procedeix a la matrícula.
- Si la família no està d'acord, per escrit, intervé la **inspecció** que emetrà un informe al DT per resoldre el dictamen.

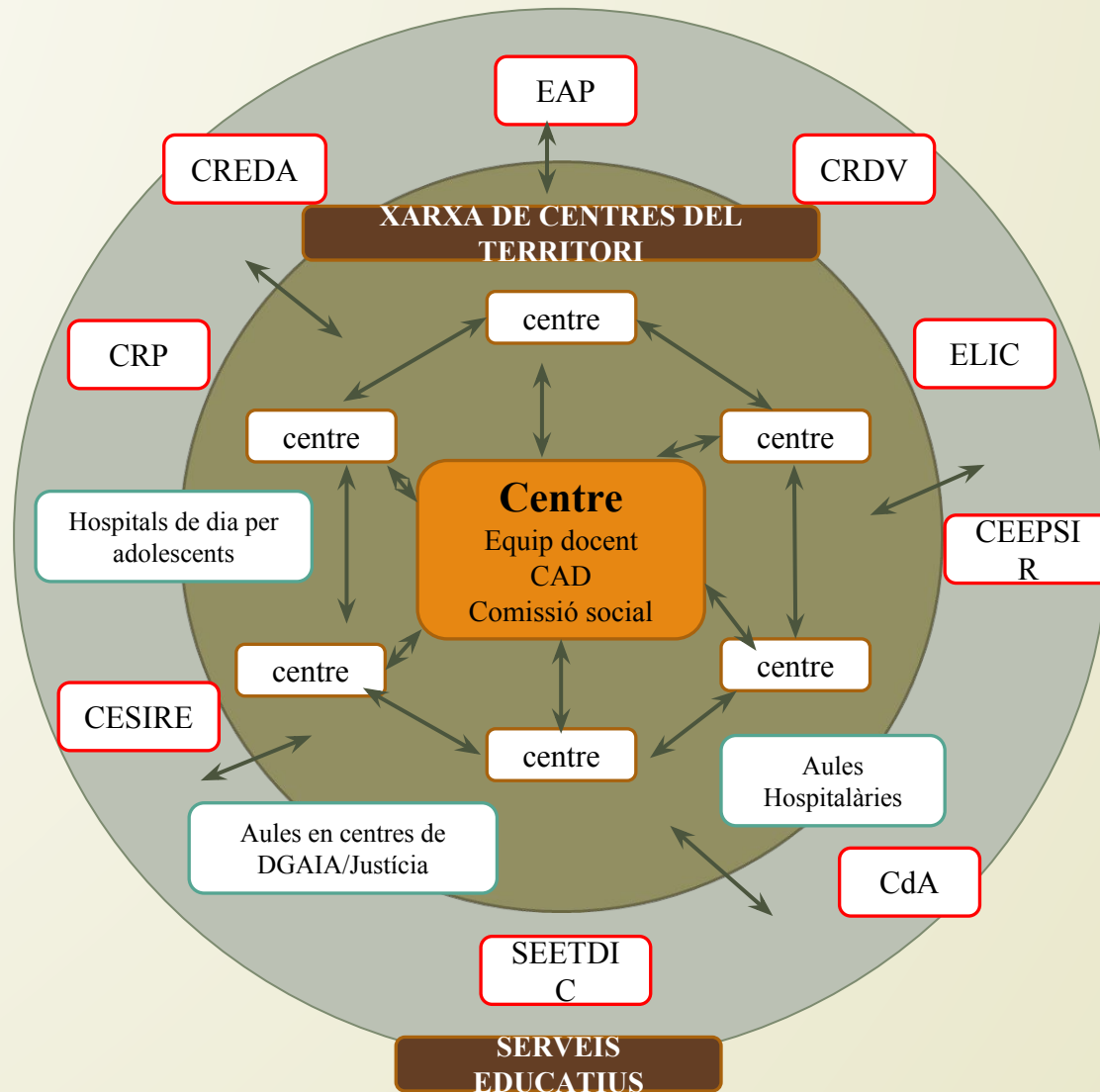
5.

Treball en xarxa

El docent no es troba sol en la seva tasca educativa:

- Treball en xarxa dins el centre
- Treball en xarxa amb altres centres i serveis del territori

Protocols d'actuació NOFC: funcionament comissions
PGA i Pla en centre

5.

Col·laboracions departamentals i interdepartamentals

Àmbit de salut

- Pla interdepartamental de salut mental i addicions que inclou: Pla salut-escola, atenció integral de les persones amb TEA, amb FIL, amb trastorns d'aprenentatge i amb trastorn mental (HdA, AIS...).
- Promoció de la salut.
- Formació del professorat.
- Atenció integral a l'alumnat amb situació clínicament complexa.
- Promoció de les xarxes de treball territorial de serveis que pertanyen als diferents departaments: CSMIJ-EAP.

Àmbit de benestar social i família

- Plans educatius d'entorn.
- Atenció integral a l'alumnat amb situació de desavantatge educatiu.
- Atenció integral a l'alumnat amb trastorn mental.
- Promoció de les xarxes de treball territorial de serveis que pertanyen als diferents departaments (CDIAP, escoles i EAP).
- Atenció a alumnes adoptats i tutelats atesos en unitats docents dels centres residencials d'educació intensiva (CREI).

Àmbit d'empresa i ocupació

- Promoció de la implicació de les empreses en els processos d'inserció perquè ofereixin
- pràctiques per a l'alumnat amb NEE, així com la posterior inclusió en el món laboral.

Àmbit de justícia

- Alumnes atesos en unitats docents en centres de Justícia Juvenil.